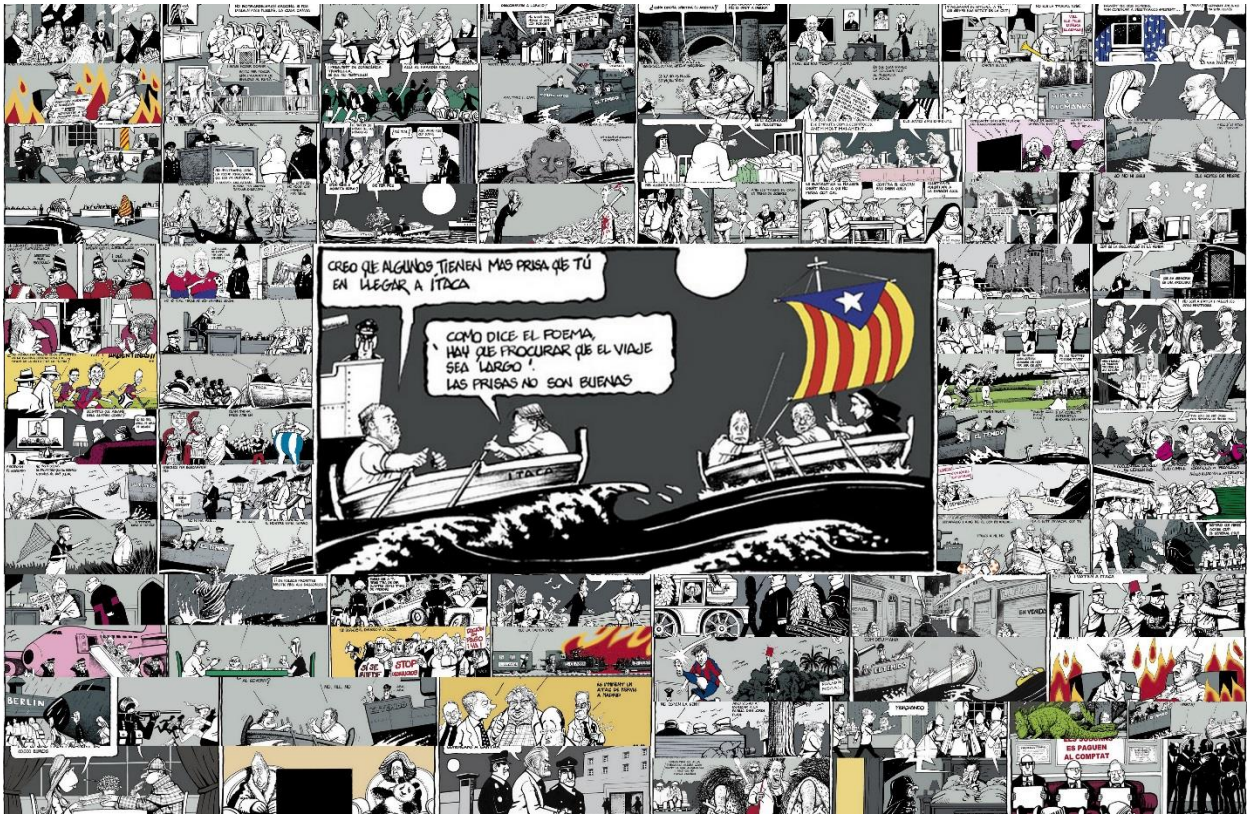

La vinyeta: una opinió que il·lustra la realitat

Maria Monteis i Paradell

La vinyeta: una opinió que il·lustra la realitat

Col·legi Salesià Sant Antoni de Pàdua de Mataró

2n Batxillerat B

Autora: Maria Monteis Paradell

Tutora: Núria Costa Gallego

19 de desembre de 2013

Índex

1. Introducció 4
2. Contextualització de les vinyetes 6
3. Estudi de les vinyetes satíriques 8
   3.1 Metodologia i tècniques; conceptes d'iconografia, iconologia, text escrit i notícia 8
   3.1.1 Iconografia 8
   3.1.2 Iconologia 10
   3.1.3 Comentari del text escrit 11
   3.1.4 Notícia 14
4. Valoració i determinació dels recursos gràfics 16
   4.1 El color 16
   4.2 Referents Històrics 19
   4.3 Referents Literaris 20
   4.4 Referents Religiosos 22
   4.5 Caricatura 23
   4.6 Metàfores 30
   4.7 Comparacions 31
5. Temes tractats a les vinyetes 32
6. Conclusió 36

1.Introducció

Aquest és un treball sobre les vinyetes satíriques publicades al diari d'informació general *El Periódico* per Miquel Ferreres.

Com que fa temps que tinc clar cap a on vull enfocar els meus estudis, cap al món de la comunicació i més concretament el periodisme, vaig pensar que el millor tema que podia escollir per a fer el meu treball de recerca hauria de tenir relació amb aquest món. Així doncs, mirant un dia el diari vaig veure una vinyeta que em va cridar força l'atenció i, des de llavors vaig anar rumiant sobre si seria possible fer un treball que tractés sobre les vinyetes satíriques. Aleshores, juntament amb la meva tutora i després d'haver-hi donat voltes, vam veure que es podia tirar endavant i que era un treball prou interessant a fer. Una de les altres motivacions que vaig tenir en compte a l'hora d'escollir el tema del meu treball va ser que vaig veure com sovint aquest gènere periodístic de la il·lustració no es té prou en consideració, és a dir, vaig adonar-me que no sabem apreciar el veritable significat que aquestes tenen, passant per alt que són un gènere periodístic més.

És un treball que mostra la complexitat d'elaboració de cada vinyeta, és a dir, què utilitza el dibuixant per a fer-les i sobretot veure el significat de cada element que en forma part ja que la seva utilització no és en va sinó que tot està prèviament pensat i treballat. En un primer moment pot semblar que la temàtica que es tracta no sigui molt complexa o bé que no es poden extreure gaires coses de les vinyetes, però realment aquest és un treball en el qual es pot veure que les il·lustracions són també un llenguatge periodístic sòlid.

El títol del treball "*La vinyeta: una opinió que il·lustra la realitat"* fa al·lusió a les vinyetes satíriques que ens mostren com el dibuixant dóna la seva opinió sobre temes actuals mitjançant una il·lustració carregada d'humor, crítica, ironia i, en general, un rerefons més complex del que pot semblar a primer cop d'ull .

Com que les vinyetes formen part del món periodístic m'hi he volgut centrar per tal de demostrar que les vinyetes no són un simple entreteniment sinó que són un gènere periodístic més. Tanmateix és un gènere mixt, és a dir, conté el recurs escrit i el gràfic. Partint d'aquest punt he analitzat els diversos recursos literaris que pot contenir una vinyeta on hi ha text escrit juntament amb els recursos gràfics utilitzats en la confecció del dibuix. Per acotar el treball m'he restringit a la temporalitat per un costat i per l'altre

m'he centrat en un dibuixant en concret que és Miquel Ferreres, atès que el camp d'investigació és molt ampli ja que la gran majoria de diaris consultats contenen aquest tipus de gènere.

L'accés a les fonts primàries no ha resultat un problema perquè les vinyetes es poden trobar en el diari, tan en la versió digital com la versió en paper.

Per procedir a l'elaboració del treball prèviament han estat necessaris els següents estudis: en primer lloc vaig investigar la història dels dibuixos dins de la premsa escrita per tal de poder veure'n els orígens, l'evolució fins als nostres dies i la varietat de modalitats; en segon lloc va ser indispensable fer un estudi dels diversos aspectes a tenir en compte per analitzar els dibuixos, i en aquest treball concretament s'ha ha utilitzat la iconografia i la iconologia.

El treball està estructurat en dos dossiers: un és la memòria i l'altre el dossier d'annexos. Primerament en el dossier d'annexos és on hi ha l'anàlisi de cada vinyeta, és a dir, dels mesos d'abril, maig i juny de l'any 2013. S'ha analitzat la vinyeta tant pel que fa a la simbologia del dibuix com el text escrit que sol aparèixer en cadascuna d'elles. Aquesta primera part pertany al treball de camp pròpiament dit, el qual ha permès tenir informació i matèria primera necessària per a la recerca i per la posterior elaboració del treball. Tanmateix també hi ha un apartat amb material complementari on s'inclou, entre d'altres, una entrevista a un dibuixant de la revista *El Jueves*, Carlos Escuin. En segon lloc hi ha el dossier de la memòria que és on hi ha l'explicació del procés d'anàlisi i tots els recursos gràfics que s'han extret de les vinyetes.

Per últim afegir que la imatge que hi ha a la portada és un collage on s'hi poden veure les 91 vinyetes que s'han analitzat en el treball.

En definitiva, aquest és un treball que vol mostrar les diverses maneres que hi ha d'informar però ressaltant la peculiaritat i l'originalitat que comporta el gènere de la vinyeta. També és un treball que pretén ensenyar que dibuixar una vinyeta i a més a més expressar l'opinió no és una tasca senzilla, sinó que comporta molt esforç, dedicació i creativitat, en el qual cada petit detall compta.

2. Contextualització de les vinyetes

Des de sempre tothom sol dividir la petjada de l'home sobre la terra en Prehistòria i Història, entenent que el que les diferencia és l'aparició de testimonis escrits. Tanmateix, abans que l'home inventés l'escriptura ja pintava dibuixos a les parets de les coves, en les pedres, a la ceràmica… Per tant, es podria afirmar que, abans d'aprendre i saber escriure, l'home dibuixava.

Realment, qui sap si les primeres escriptures, com per exemple els jeroglífics egipcis, no van ser una evolució dels dibuixos i figures que van anar més enllà del que representaven (un ull, un ocell…) per esdevenir símbols abstractes, és a dir, paraules.

Des de l'antiguitat l'home ha il·lustrat amb dibuixos molts llibres, manuscrits o impresos, en els quals la il·lustració sempre era complementària del text que acompanyava. Més endavant, gràcies a les millores de la impremta i de les tècniques de l'art gràfic, els dibuixos van començar a incorporar-se en anuncis i notícies de publicacions periòdiques en les quals, mica en mica, van esdevenir importants i van anar guanyant protagonisme en el món de la premsa.

Amb aquest auge de publicacions de dibuixos en el món de la premsa s'inicia cap a finals del segle XIX l'aparició de setmanaris satírics, que com el propi nom indica, sortien setmanalment a la venda. El dibuix passa a ser l'element més important d'aquestes publicacions amb l'única i exclusiva finalitat d'entretenir i cercar la sàtira i l'humor en els esdeveniments polítics, socials, culturals...del moment. Per tant, la il·lustració deixa de ser complementària al text i agafa un sentit per ella mateixa i conté, sovint, una visió crítica.

Va haver-hi una gran varietat de setmanaris satírics entre les quals hi destaquen *La Codorniz, el Cu-cut!* i *La campana de Gràcia*, entre d'altres. Generalment eren unes publicacions d'humor gràfic en les quals hi havia des d'acudits d'una sola vinyeta i caricatures fins a autèntiques historietes, tires còmiques o pàgines senceres. En l'actualitat també es poden trobar publicacions que podrien perfectament considerar-se com l'evolució dels setmanaris satírics, és a dir, revistes dedicades exclusivament a la sàtira i que utilitzen la il·lustració com a eina divulgativa. Ara podem trobar la revista *El Jueves* que segueix els passos de les revistes satíriques dels segles XIX i XX.

Altrament és necessari fer menció de l'aparició de vinyetes en els diaris d'informació general. Les il·lustracions no sempre han aparegut en revistes o setmanaris exclusivament humorístics sinó que els diaris d'informació general com *el Periódico, la Vanguardia, el Punt-Avui, el País, el Mundo...* també inclouen dibuixos que solen aparèixer en l'apartat d'opinió. En cada diari hi ha un dibuixant encarregat d'il·lustrar les vinyetes amb els seus criteris d'elaboració i amb un llenguatge no escrit, dóna una opinió amb l'objectiu de copsar o cridar l'atenció dels lectors.

En el cas del *Periódico* el dibuixant que diàriament publica les seves vinyetes és Miquel Ferreres i Duran. Aquest treball es basa en les seves il·lustracions. Per tant, és necessari en l'apartat de contextualització fer-ne menció.

Miquel Ferreres i Duran va néixer a Barcelona l'any 1950 i és un dibuixant i caricaturista català. Va iniciar la seva carrera com a dibuixant al *Correo Catalán* i des d'aleshores ha col·laborat en moltes revistes i publicacions satíriques com *El Jueves, El Be negre amb potes rosses, El Papus...* Va començar a tenir ressò quan publicà a la *Vanguardia* els seus punyents acudits on caricaturitzava personatges de l'actualitat i sobretot de l'actualitat política. El dibuixant Ferreres ha estat guardonat amb el Premi ciutat de Barcelona i el Premi internacional d'Humor Gat Perich. També cal destacar la publicació de diversos llibres on plasma els seus acudits, alguns dels llibres a esmentar són: *Cuentos de tinta china (1993), 100% Tipos de interès (1996), De buena tinta (2002)* entre d'altres.

3. Estudi de les vinyetes satíriques

Al llarg del treball s'ha fet un seguiment diari i durant tres mesos de les vinyetes publicades al diari "El Periódico" per Miquel Ferreres i Duran.

Una primera classificació de les vinyetes ha estat cronològica; en el dossier d'Annexos apareixen per ordre de publicació i per tant seguint un ordre temporal. Tot i aquesta primera catalogació de les il·lustracions s'ha anat més enllà amb un anàlisi més extens i complet d'aquestes.

Hi ha diverses metodologies o maneres d'analitzar una il·lustració. En aquest treball s'ha optat per estudiar els aspectes següents: la iconografia, la iconologia, el missatge escrit i el context. Així doncs, hi ha quatre apartats analítics en cada vinyeta els quals seran explicats a continuació per tal de fer més comprensible el procés emprat en el treball.

3.1 METODOLOGIA I TÈCNIQUES; CONCEPTES D'ICONOGRAFIA, ICONOLOGIA, TEXT ESCRIT I NOTÍCIA.

3.1.1 Iconografia

La iconografia és la ciència que estudia l'origen i formació de les imatges les quals tenen un sentit metafòric i simbòlic. La paraula iconografia prové del mot grec "eikon" que vol dir imatge, juntament amb "grafe" que vol dir descripció. En un sentit ampli, la iconografia és la disciplina encarregada de l'estudi de les imatges.

Dins d'aquesta disciplina cal distingir-hi tres grans camps que són: la mitologia clàssica, la mitologia cristiana i la temàtica sobre les representacions civils. Actualment es pot fer un estudi icnogràfic no necessàriament referit a aquests tres camps; per exemple pot referir-se a un fet històric documentat gràficament com ara les primeres petjades de l'home sobre la lluna, és a dir, de qualsevol imatge se'n pot fer un anàlisi icnogràfic sempre i quan tingui precedents gràfics rellevants.

En resum, s'entén per iconografia l'estudi o descripció d'imatges, estàtues o monuments que tinguin qualsevol tipus de temàtica.

Exemple d'anàlisi iconogràfic:

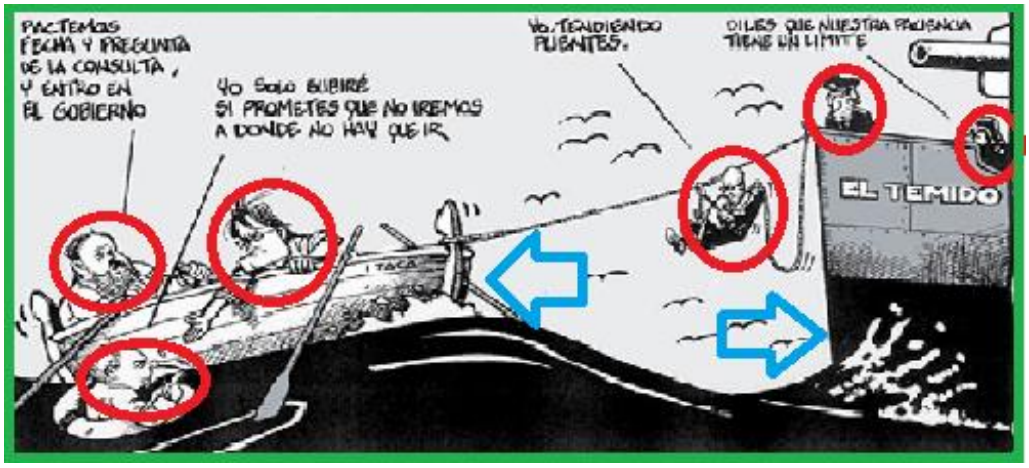

La utilització de colors ens permet veure en la vinyeta[1] els punts en els quals cal fixar-se per l'elaboració d'aquest apartat del treball. En aquest cas el color verd ha servit per emmarcar el lloc on passa l'acció (el mar); les dues fletxes de color blau mostren el vaixell i la barca on hi ha els personatges que desenvolupen una acció i, per últim, aquests es presenten encerclats de color vermell. En aquest cas tots el personatges tenen la mateixa importància, és a dir, depenent de la temàtica de la vinyeta hi ha personatges més rellevants o menys però aquí, concretament, tots són importants.

El resultat d'aquest anàlisi ha servit per fer-ne la següent interpretació:
La vinyeta presenta una ambientació marítima on hi apareixen diversos dirigents polítics, uns en barca i els altres en vaixell. A la dreta s'observa un vaixell de guerra on hi apareixen Mariano Rajoy i José María Aznar (PP). Per altra banda, hi ha una corda que lliga els dos vaixells i on es veu Josep Antoni Duran i Lleida (Unió). En la barca més petita s'hi pot observar a Oriol Junqueras (ERC) i Artur Mas (Convergència). Dins l'aigua hi ha Pere Navarro (PSC).

1. La vinyeta utilitzada com exemple es pot trobar en el dossier d'annexos, més concretament és la vinyeta número 1 del dia 1/04/2013 de la pàgina 5.

3.1.2 Iconologia

D'altra banda la iconologia és la branca que estudia els símbols al llarg de la història de l'art des d'un vessant teòric, ja sigui comparant imatges, interpretant representacions, entre d'altres i constitueix, per tant, la reflexió que sustenta la iconografia. La paraula iconologia prové del mot "eikon" que vol dir imatge i de "logos" que significa paraula o bé tractat.

En un sentit més ampli també pot definir-se iconologia com estudi de la formació, transmissió i contingut de les imatges, és a dir, de les representacions figurades i de la investigació de la funció i l'ús de les representacions pictòriques.

Exemple d'anàlisi iconològic:

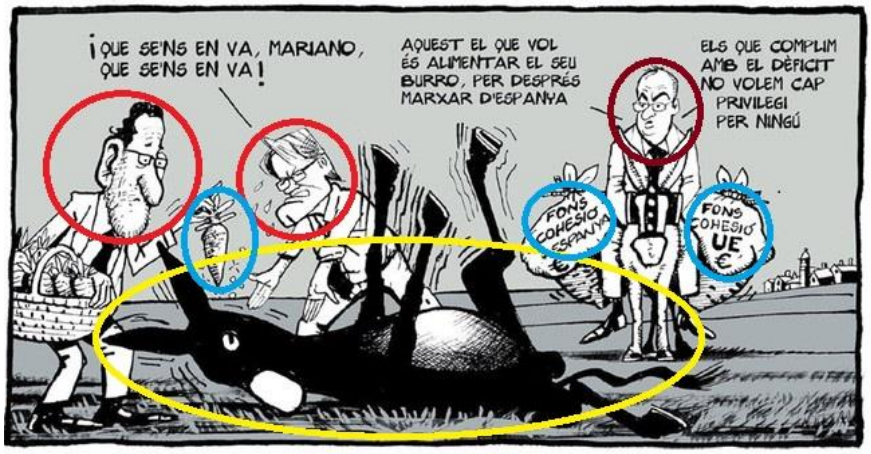

Altrament la utilització de colors en aquesta il·lustració[2] permet remarcar allò en què cal fixar-se per dur a terme l'anàlisi iconològic. En primer lloc el color groc, que és un color cridaner, serveix per assenyalar l'element més important, a diferència dels altres, del dibuix. Aquesta figura té un paral·lelisme amb els catalans ja que es relaciona l'animal com a un símbol catalanista, de tal manera que permet veure la correlació que fa el dibuixant entre l'animal i el poble català o Catalunya. L'acció es desenvolupa al voltant d'aquesta figura i per tant, esdevé el símbol iconològic més rellevant.

[2] La vinyeta utilitzada com exemple es pot trobar en el dossier d'annexos, més concretament és la vinyeta número 47 del dia 17/05/2013 de la pàgina número 80.

En segon lloc, de color blau s'hi poden trobar dos elements: pastanagues i dos sacs plens de diners. Tots dos tenen com objectiu reforçar el significat del dibuix, que com s'ha dit anteriorment gira entorn de l'ase que roman estès a terra, de manera què s'entenen gràcies a l'element principal del dibuix. En tercer i últim lloc de color vermell apareixen els personatges, perquè són els responsables de la notícia que es descriu.

Aquests passos previs que consisteixen en observar detalladament cada element que apareix en la il·lustració i relacionar-los entre ells ha permès per fer-ne la següent interpretació:

L'element iconològic més important d'aquesta vinyeta és el burro català que s'està morint (espeternega de cames). Aquest burro representa Catalunya que es veu afectada per les retallades que es fan per tal de complir amb el dèficit; el fet que el burro aparegui mig mort simbolitza que la situació a Catalunya és preocupant pel que fa al benestar social. Molts dels serveis públics als quals se'ls han aplicat les retallades estan sota mínims i la situació no sembla presentar millores. Mariano Rajoy dóna pastanagues al burro i aquestes serveixen d'esquer per veure si reacciona i evita la seva mort.
El President de la Junta d'Extremadura apareix amb bosses de diners ja que és una comunitat que ha complert amb el dèficit i no ha necessitat fer ajustos addicionals per a complir-lo, atès que rep diners que Catalunya - i d'altres Comunitats Autònomes- no reben i alhora és una de les comunitats que més fons cobra (d'Espanya i de la Unió Europea), és a dir, rep més del que dóna (superàvit fiscal).

3.1.3 Comentari del text escrit

El text escrit també és un dels recursos que cal tenir en compte quan s'analitza una vinyeta satírica tot i que de vegades hi ha dibuixants que no l'utilitzen, és a dir, no sempre presenten un gran contingut de text escrit ja que sovint la il·lustració mateixa ja fa comprensible el què es vol expressar. Tot i això, les vinyetes analitzades de Miquel Ferreres solen presentar aquest recurs i són molt poques les ocasions en què el text no hi apareix.
El recurs escrit és un element clau per a la total comprensió de la vinyeta en conjunt, donat que ens proporciona moltes pistes sobre què pot tractar el dibuix i alhora pot formar enginyoses intervencions i així la il·lustració esdevé més còmica.

Al llarg de l'anàlisi, el text escrit s'ha anat manifestant de diverses maneres, per exemple: s'hi poden trobar bafarades que recullen el text que generalment correspon al discurs o pensament dels personatges; també hi apareixen quadres, pancartes, rètols, ... amb oracions enunciatives que expressen el lloc on es troben els personatges o bé s'informa de la situació o context en el qual es troben, tot per a una millor comprensió del dibuix.
Sovint el llenguatge és humorístic i els diversos jocs de paraules que s'hi empren mostren la part més còmica de cada notícia il·lustrada.
Altrament el dibuixant utilitza elements com papers, els diaris, blocs de notes, diplomes entre molts d'altres per també, com anteriorment s'ha dit, entendre millor la temàtica de la vinyeta o fer-hi aportacions necessàries i alhora divertides i sarcàstiques.
Alguns exemples dels aspectes comentats anteriorment i que han anat apareixent al llarg de l'anàlisi són els següents:

Vinyeta sense contingut escrit, pertany a la Número 50 del dossier d'annexos (pg.103).

Vinyeta amb bafarades, pertany a la número 57 del dossier d'annexos (pg.99).

Vinyeta amb rètol i diplomes, pertany a la número 88 del dossier d'annexos (pg.161).

Vinyeta amb diari, pertany a la número 12 del dossier d'annexos (pg.24).

Exemple d'anàlisi del comentari del text escrit:

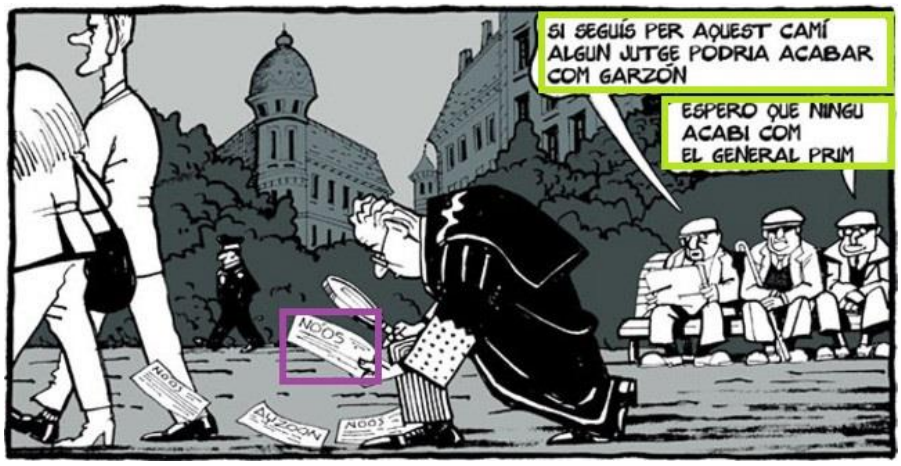

En aquesta vinyeta[3] s'hi poden observar dues de les diferents maneres que un text escrit pot manifestar-se en una il·lustració.

De color verd s'hi veuen dues bafarades on dos dels personatges que apareixen asseguts donen la seva opinió sobre el què estan contemplant. Veuen com el jutge, José Castro, segueix la pista a Iñaki Urdangarin i a la Infanta Cristina per la seva respectiva imputació en el cas Nóos.

Primerament l'home de l'esquerra compara la insistència i el seguiment que José Castro fa del cas Nóos amb l'actitud que va mantenir el jutge Garzón i que li va suposar la inhabilitació del seu càrrec. El segon comentari de l'home que està a la dreta expressa la perillositat d'investigar a la família Reial, emprant una figura històrica, el general Prim, qui acabà assassinat en el període de la Restauració, per no escollir la dinastia dels borbons; per tant estableix un paral·lelisme per mostrar a quina situació el jutge es pot exposar si segueix investigant.

En segon lloc i de color lila apareix text escrit en un paper, en aquest cas es pot saber de quina notícia tracta la vinyeta i es pot constatar que parla del cas Nóos.

[3] La vinyeta utilitzada es pot trobar en el dossier d'annexos, més concretament és la vinyeta número 66 del dia 5/06/2013 de la pàgina 117.

L'observació dels elements explicats anteriorment ha permès fer-ne la següent interpretació:

Es mostra un diàleg entre les persones anònimes que estan mirant la situació. Una diu que si el jutge José Castro segueix investigant i aprofundint molt en el cas podria passar-li com al jutge Garzón, que està inhabilitat onze anys en l'exercici del seu càrrec per ordenar escoltes entre els caps de la trama Gürtel i els seus advocats. L'altre home que intervé diu: " espero que ningú acabi com el general Prim", referint-se a la mort que va patir Joan Prim i Prats, militar i polític progressista de molta influència en la política espanyola, que va ser assassinat. El fet de mencionar al general Prim en aquesta il·lustració pot tenir a veure amb la Restauració de la monarquia espanyola; Joan Prim i Prats va optar per restaurar la monarquia amb Amadeu de Savoia, descartant la dinastia dels Borbons. Per tant, donat que el jutge Castro investiga sobre la Infanta, pot ser que es posi en contra els partidaris de la monarquia.

3.1.4 Notícia

Per acabar, l'últim recurs a tractar es la notícia a la qual fa referència la vinyeta. Al llarg de l'anàlisi s'ha creat un apartat de contextualització on s'ha explicat la notícia que hi apareix representada, donant doncs les dades necessàries per la seva interpretació, per exemple: qui, quan, què ha passat en els últims dies...

Per a dur a terme aquesta descripció contextual s'han utilitzat dues metodologies: la primera ha consistit en buscar la notícia al diari *El Periódico* per veure si la vinyeta es corresponia amb el titular; la segona manera ha estat buscar informació en altres diaris d'informació general o bé per internet i poder contrastar i verificar que les dades trobades són certes i que es corresponen amb el què la il·lustració representa.

Per altra banda, seguir dia a dia els telenotícies i altres mitjans de comunicació ha contribuït i ajudat a la posterior redacció de la contextualització de cada vinyeta, ja que en certa manera n'hi ha algunes que mirant-les una sola vegada es pot saber sobre què tracten si s'està mínimament informat.

En les següents imatges es pot observar el titular del *Periódico* del dia 28 de juny, quan Luís Bárcenas ingressà a la presó, que es correspon amb la vinyeta publicada per Miquel Ferreres el dia 29, vinyeta número 90 de la pàgina 165 del dossier d'annexos, on

reprodueix aquesta mateixa notícia. Per tant, en aquest cas el titular del diari té relació amb la il·lustració que un dia després va fer-ne el dibuixant Ferreres.

el Periódico

LA INVESTIGACIÓN DE LAS CUENTAS OCULTAS

A la cárcel

Amb aquesta exemplificació es pot constatar i verificar que la gran majoria de notícies triades per el dibuixant Ferreres es corresponen amb els titulars més rellevants, ja sigui del diari *El Periódico* o bé d'altres. Sovint triar les notícies més rellevants dóna molt de joc a l'hora d'elaborar la il·lustració per la seva importància en un moment donat.

La recerca d'informació pels diversos diaris o bé l'atenció fixada en els mitjans de comunicació han servit per a fer la següent interpretació contextual:
La notícia que tracta la vinyeta és l'ingrés de Luís Bárcenas a la presó de Soto del Real. El jutge Pablo Ruz va ordenar el seu ingrés a presó incondicional i l'embargament de tots els seus comptes i béns, després de constatar que s'havia incrementat el seu risc de fuga. Suïssa va avisar que havia traslladat fons als Estats Units i a l'Uruguai.

4. Valoració i determinació dels recursos gràfics

Després d'haver seguit l'estudi anteriorment explicat de cada vinyeta, s'ha pogut extreure una llista de recursos gràfics que el dibuixant ha emprat per a l'elaboració de les vinyetes. Tots aquests recursos tenen el seu per què, la seva raó de ser i també es pot veure una clara intencionalitat i utilitat a l'hora d'usar-los.

4.1 El color

El color ha estat un dels recursos que el dibuixant ha plasmat en l'elaboració de les vinyetes i es manifesta de diverses maneres. És a dir, no té la mateixa importància ni el mateix significat depenent de la il·lustració que acompanya.

Cal dir que no totes les vinyetes contenen color, més aviat la gran majoria no en té ja que les fa en blanc i negre. Aquest factor ha servit per poder copsar que quan utilitza aquest recurs ho fa perquè vol destacar quelcom rellevant en el dibuix o bé com a recurs purament estètic. Així doncs hi ha diverses maneres de manifestació de color en les vinyetes i són les següents:

En primer lloc hi ha certes vinyetes en les quals el color és important, el dibuixant té la intencionalitat de remarcar un aspecte que considera rellevant i en el qual vol que el lector s'hi fixi. A la vegada aquest recurs complementa la informació donada per la il·lustració recordant o bé incidint directament en el tema.

A continuació hi ha algunes de les vinyetes destacables per la utilització rellevant del color:

En aquest cas el color es fa present en la bossa de l'alcaldessa de València, Rita Barberà, mentre que la resta de la vinyeta està en blanc i negre. El fet de destacar la bossa ve donat per la col·lecció de bosses que té i que va rebre com a obsequi d'imputats de la trama Gürtel, per tant el remarca per vincular-la amb els cassos de corrupció i utilitza el color vermell perquè la bossa Vuitton que li van regalar era d'aquest color.

En aquest altre cas utilitza el color groc, que simbolitza incertesa per mostrar el dubte permanent que hi ha al PSC. En altres vinyetes també s'hi pot destacar la utilització del color groc associat al PSC, per tant els caracteritza mitjançant un color determinant el significat que aquest té que és, com ja s'ha mencionat anteriorment, d'incertesa, dubte etc.

Aquesta vinyeta és un altre exemple on el color rosa serveix, una vegada més, per a destacar un element important en la vinyeta amb el qual es pretén vincular, d'una manera irònica, el tipus de vida dels personatges que hi apareixen juntament amb el significat que s'associa al color rosa, és a dir, que tot va bé i que no tens grans preocupacions.[4]

[4] Les vinyetes utilitzades com exemples apareixen al dossier dels annexos, més concretament i per ordre d'aparició: vinyeta número 86 de la pàgina 157, vinyeta número 46 de la pàgina 78 i vinyeta número 87 de la pàgina 159.

En aquesta vinyeta l'ús del color remarca i fa que es vegi més bé la bandera independentista, tot i sabent que sense pintar també s'hagués entès però no de la mateixa manera. Amb aquest recurs, reforça la idea de la força que pot arribar a tenir la iniciativa endegada per Arcadi Oliveras i Teresa Forcades que pot tenir més vots que l'actual coalició.[5]

En segon lloc hi ha vinyetes en què el color no és rellevant, simplement té un ús estètic ja sigui per pintar el fons d'una vinyeta, el color d'uns arbustos o bé mobles, com per exemple els sofàs.

A continuació hi ha algunes vinyetes en què l'ús del color no és important:

En aquesta il·lustració es pot observar com el sofà on s'asseuen les dones i el fons està pintat de color lila el qual, aparentment no té cap significació en concret ni cap simbolisme. Per tant, no sempre el color té un significat ni un per què a l'hora de ser usat i a més a més s'ha pogut observar com tots els sofàs que apareixen els pinta del mateix color.

[5] Les vinyetes utilitzades com exemples es poden trobar al dossier d'annexos, més concretament i per ordre d'aparició: vinyeta número 3 de la pàgina 9 i vinyeta número 26 de la pàgina 46.

Les vinyetes anteriorment utilitzades com exemples són unes quantes que presenten el recurs gràfic del color, cal afegir però que durant l'anàlisi del treball se n'han trobat més les quals apareixen en el dossier d'annexos on hi ha l'anàlisi de totes les vinyetes.

Pel que fa al color com a recurs gràfic es pot concloure que el dibuixant no té unes pautes determinades pel que fa a la seva utilització, sinó que l'empra quan és necessari, quan vol destacar algun element per sobre dels altres o bé usa colors com tret distintiu dels personatges que caricaturitza ja que el color crida l'atenció dels lectors i per tant fa que sigui el primer que es mira del dibuix. Altrament s'ha pogut constatar que no utilitza el color per la importància que tingui la vinyeta o bé per la temàtica que presenti sinó que com s'ha dit anteriorment l'usa quan ho creu necessari.

El color doncs, no està utilitzat a l'atzar sinó que hi ha una intencionalitat per part del dibuixant de quan i com és necessari usar-lo.

4.2 Referents històrics

Per a l'elaboració d'una vinyeta satírica els dibuixants, per tal de cercar la inspiració, es remeten a fets o imatges de la història, és a dir, busquen algun fet passat o bé un personatge d'una certa importància a nivell històric i en fan una actualització.

En el cas de les vinyetes de Miquel Ferreres cal destacar-ne algunes que tenen referents històrics. En l'exemple següent s'observen dos personatges: Adolf Hitler i Francisco Franco. La utilització d'aquests personatges ve donada per la relació que el dibuixant veu entre ells i els actuals dirigents polítics. Ferreres fa un paral·lelisme amb la manera d'actuar que tenien Hitler i Franco amb alguns esdeveniments succeïts en l'actualitat.

Les següents vinyetes són els exemples de referents històrics:

Aquesta vinyeta pertany al dossier d'annexos, més concretament és la número 16 de la pàgina 29.

Aquesta vinyeta pertany al dossier d'annexos, més concretament és la vinyeta número 55 de la pàgina 95.

Aquestes il·lustracions són exemples de referents històrics, tot i això durant l'anàlisi se n'han trobat d'altres però no en excés, és a dir, no hi ha una gran afluència de vinyetes les quals tinguin referents històrics.

Finalment, pel que fa aquest recurs, s'ha pogut observar que el dibuixant quan els usa ho fa perquè vol crear una relació entre esdeveniments o personatges passats amb actuals, per tal d'expressar la seva temàtica, és a dir, de què tracta i sovint ho fa amb un toc humorístic.

4.3 Referents literaris

Igual que en els referents històrics, els dibuixants busquen la inspiració en qualsevol font: els còmics, les llegendes o bé llegendes mitològiques, són algunes de les fonts en les quals s'inspiren. De la mateixa manera que en els referents històrics Miquel Ferreres crea una similitud i una relació amb personatges que apareixen en aquestes històries.

Alguns exemples en els quals s'hi destaca aquesta aparició són:

En aquesta vinyeta del dia 23 d'abril, Miquel Ferreres, pren com a referent la llegenda de Sant Jordi canviant-li però l'argument, és a dir, no segueix la història sinó que agafa els personatges de la llegenda i caricaturitza Artur Mas i Mariano Rajoy creant ell el seu propi fil argumental, per tant, només pren com a referent la llegenda i ell la modifica a la seva manera i gust per crear així la vinyeta satírica.

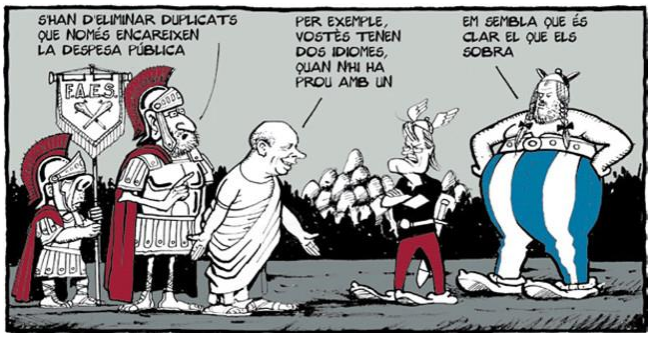

La il·lustració d'Astèrix i Obèlix n'és un altre exemple. El dibuixant agafa la mateixa estètica visual dels còmics originals i fa un paral·lelisme entre la situació històrica del còmic i l'actual i a més a més adapta la relació dels personatges del còmic amb els polítics actuals.

Per últim, aquest dibuix també té un rerefons literari ja que està basada en la història d'Ulisses que escriví Homer a *l'Odissea*. Un cop més agafa el fil argumental i l'adapta a la situació actual juntament amb la caracterització dels personatges, és a dir, torna a crear el paral·lelisme entre la història d'Ulisses i la situació actual que és la del procés sobiranista català.[6]

[6] Les vinyetes utilitzades com exemples es poden trobar al dossier d'annexos, més concretament i per ordre d'aparició: vinyeta número 23 de la pàgina 41, vinyeta número 84 de la pàgina 153 i la vinyeta número 52 de la pàgina 90.

Aquestes vinyetes són exemples de referents literaris, tanmateix durant el procés d'anàlisi se n'han trobat d'altres. D'entre totes les analitzades cal destacar les vinyetes que tracten sobre el procés sobiranista que tenen un referent literari, història d'Ulisses, i que a més a més són les més abundants ja que d'una manera reiterada apareixen durant aquests tres mesos d'anàlisi.

Així doncs, pel que fa als recursos literaris s'ha pogut observar que, igual que els referents històrics, el dibuixant els utilitza per a crear semblances ja que des del seu punt de vista considera i creu que hi ha una certa relació amb esdeveniments literaris i amb esdeveniments actuals. Per tant, és un recurs utilitzat per tal de expressar la temàtica de la vinyeta i que esdevé alhora l'opinió del caricaturista.

4.4 Referents religiosos

Tot i que no amb la mateixa afluència d'aparició, també s'ha donat el cas que hi ha vinyetes amb referents religiosos. Per tant, fixant-se en passatges de la Bíblia, Miquel Ferreres, crea paral·lelismes sobretot amb personatges bíblics i personatges actuals. La única vinyeta que apareix durant aquests tres mesos d'anàlisi recull el passatge bíblic de Moisès, caricaturitzant Mariano Rajoy com Moisès i canviant el fil argumental del passatge i creant ell el seu propi argument amb els esdeveniments succeïts actualment.

Aquesta vinyeta pertany al dossier d'annexos, més concretament és la vinyeta número 70 de la pàgina 125.

Per tant, una vegada més amb els referents religiosos el que es vol crear són paral·lelismes que ajuden a la comprensió de la temàtica de la vinyeta i sovint són el mitjà pel qual els dibuixants creen la sàtira. Això i tot el què s'ha explicat anteriorment en els referents històrics i literaris serveixen també per als religiosos. Aquests tres referents serveixen com

a font d'inspiració dels dibuixants, permeten crear la temàtica de la vinyeta, són sovint el mitjà de creació de la sàtira i permeten expressar l'opinió, entre d'altres.

4.5 Caricatura

La caricatura es defineix com a dibuix humorístic que destaca i magnifica els trets distintius dels personatges als quals es retrata exagerant-los. Durant el període d'anàlisi les caricatures han estat molt presents ja que són el recurs emprat per a representar als personatges coneguts, ja siguin polítics, jugadors de futbol o bé personatges socialment reconeguts. Tanmateix, tot i caricaturitzar personatges coneguts també ho fa amb els anònims, però visualment resulta més divertit i graciós la caricaturització d'aquells que són coneguts.

Aspectes generals:

Aquesta vinyeta seria l'exemple de caricaturització de personatges anònims o no coneguts. Miquel Ferreres alhora de representar personatges anònims segueix un mateix estil, és a dir, el nas allargat, sovint porten ulleres etc. Tot un seguit de trets que conformen el seu estil artístic.

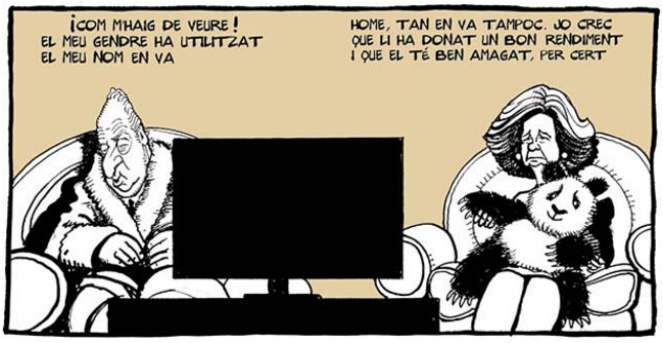

Aquesta altra il·lustració ens mostra la caricatura de dos personatges coneguts com són els Reis d'Espanya. Com ja s'ha comentat anteriorment exagera els trets físics i característics dels personatges juntament amb el seguit de trets estilístics que configuren el propi estil del dibuixant creant així la seva propi estil artístic.

Aspectes concrets:

Tot i els aspectes generals comentats anteriorment, durant l'anàlisi de les vinyetes s'ha pogut observar que la caricatura presenta uns trets físics que es mantenen constants en el personatge independentment de la situació en que els representa, encara que la vestimenta o el color d'aquests sí que varia en funció de la situació.

De la gran afluència de personatges caricaturitzats se'n ha fet una selecció per mostrar aquests trets físics exagerats i com els dibuixa depenent de la situació en què es troben.

1. **José María Aznar, ex President del Govern Espanyol**

   José María Aznar sol aparèixer caricaturitzat com a Darth Vader, personatge antagonista de la "Guerra de les galàxies", sovint identificat com la part fosca i obscura de la política. El fet de caricaturitzar-lo sempre així, independentment de la temàtica de la vinyeta, ha donat com a resultat la creació d'un nou personatge.

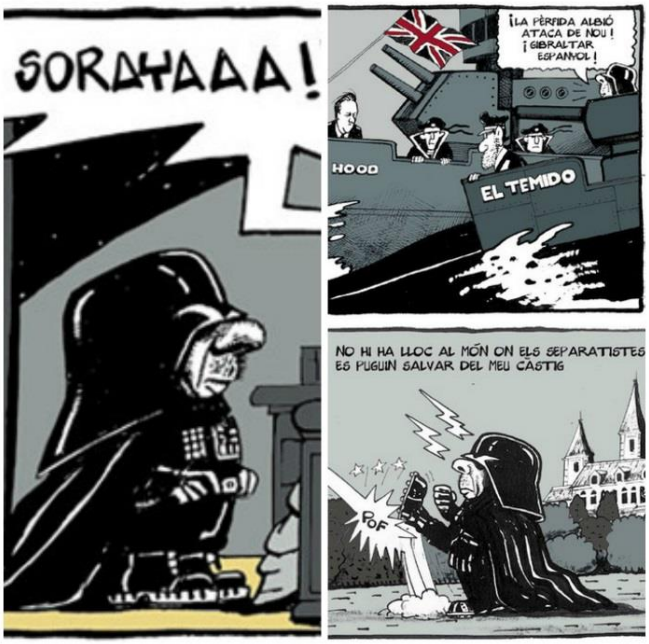

2. Mariano Rajoy, President del Govern Espanyol

Mariano Rajoy és un dels personatges que més apareix caricaturitzat en les vinyetes, pel fet d'estar a la primera línia de Govern i per tant haver de prendre decisions. Mariano Rajoy és dibuixat de diverses maneres depenent de la temàtica de la vinyeta, per exemple, a les vinyetes del procés independentista surt vestit de capità pel fet de ser el President. Quan el caricaturitza físicament es pot veure com li fa el cap gros i el nas i la barbeta també de grans dimensions, en canvi el cos és llarg i prim, és a dir, hi ha una diferencia proporcional entre cos i cap.

3. Artur Mas, President de la Generalitat

Artur Mas també és un dels personatges que més apareix durant aquests tres mesos d'anàlisi de vinyetes, sobretot en les que representen el procés sobiranista català. Independentment de la temàtica de la vinyeta, sempre és dibuixat amb la mandíbula inferior més grossa, destacant així la barbeta prominent del propi polític. Altrament segons el tema que tracti la vinyeta apareix caricaturitzat de diversos personatges com poden ser: Astèrix, cavaller Sant Jordi...per tant, es pot dir doncs que varia la seva vestimenta però no els seus trets físics.

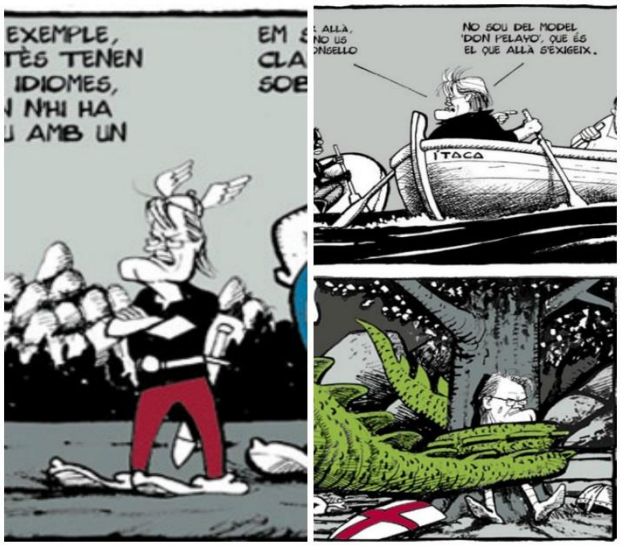

4. Oriol Junqueras, President d'Esquerra Republicana de Catalunya

Oriol Junqueras és un altre dels personatges que apareix reiteradament en les il·lustracions. Igual que a Artur Mas i Mariano Rajoy, se'l representa amb uns trets físics propis però exagerats i depenent de la temàtica de la vinyeta apareix caricaturitzat de diversos personatges. Junqueras sol ser representat com un home corpulent, ja sigui en alçada com en volum, l'exemple perfecte és quan apareix caricaturitzat com Obèlix.

5. José Ignacio Wert, Ministre d'educació, cultura i esport

El Ministre Wert és un dels altres personatges significatius, igual que la resta de personatges comentats fins ara, exceptuant José María Aznar, aquest també presenta uns trets característics, físics, exagerats i depenent de la temàtica de la vinyeta apareix caricaturitzat com un monstre marí, un romà...

Com a trets físics cal destacar les orelles i el nas de grans dimensions juntament amb la piga que té al costat esquerre de la cara, aquesta es pot apreciar en la il·lustració més grossa d'aquesta imatge presentada a continuació.

6. Luís Bárcenas, ex tresorer del Partit Popular

Luís Bárcenas també ha estat un dels personatges més caricaturitzat d'aquests mesos a causa de l'escàndol sobre la doble comptabilitat del Partit Popular i dels sobresous cobrats en diner negre per dirigents del Partit Popular. Bárcenas és un personatge el qual mai ha aparegut caricaturitzat de diverses maneres, és a dir, ni per personatges cinematogràfics, històrics...sinó que sempre ha estat representat de la mateixa manera.

Els trets físics destacables de la seva caricatura són: els cabells pentinats cap endarrere, grans proporcions pel que fa al cap i a les parts facials com la boca i el nas, que són també de mesures considerablement grans. Sovint presenta una expressió facial freda i rígida que li dóna un toc arrogant i seriós.

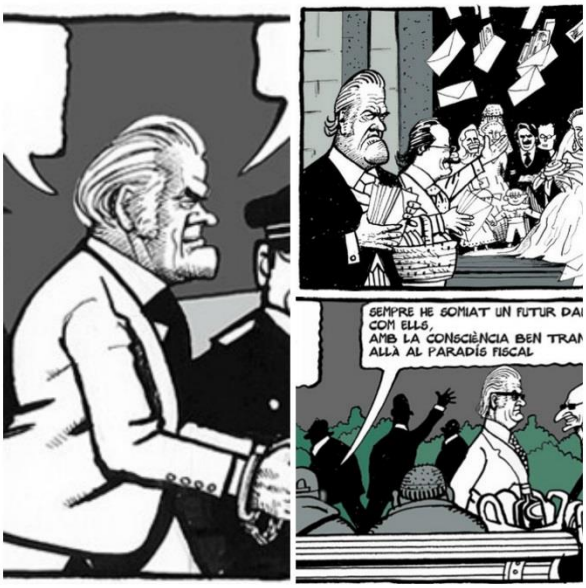

7. Juan Carlos I, Rei d'Espanya

La figura de la monarquia espanyola també ha tingut el seu protagonisme durant aquests tres mesos, arran del cas Nóos. Tot i aparèixer caricaturitzats uns quants membres de la família Reial, es destaca la caricatura del monarca perquè és el cap de l'Estat.

El Rei tampoc ha estat caricaturitzat de diverses maneres, és a dir, per diversos personatges ja siguin cinematogràfics, religiosos...si no que tot el contrari, sempre ha estat representat de la mateixa manera. Els trets físics que es destaquen de la seva caricatura són: les grans dimensions del cap, de les orelles i sobretot del nas, aquest és molt desproporcionat ja que realment té unes mides molt grosses. Les arrugues i les bosses dels ulls també els hi fa molt marcades, sovint pròpies del cansament i de l'edat per tal de ressaltar que ja és una persona gran.

8. Gent de la tercera edat, personatges anònims

Per últim cal destacar les caricatures dels personatges anònims, que sovint són representades per persones de la tercera edat. Probablement aquest fet es dóna perquè l'autor considera que aquest sector de la població és qui té la veu de l'experiència i la saviesa perquè han viscut durant la seva joventut etapes molt més difícils que les actuals, per tant, la gran majoria de personatges anònims que apareixen comentant situacions i esdeveniments a les vinyetes solen ser persones grans.

Aquests també presenten uns trets físics comuns ja que el dibuixant sempre els caricaturitza de la mateixa manera, per exemple: porten ulleres, tenen un nas llarg i sovint gros, els avis sempre porten boina i són molt expressius, tot i representar persones grans utilitza diversos prototips.

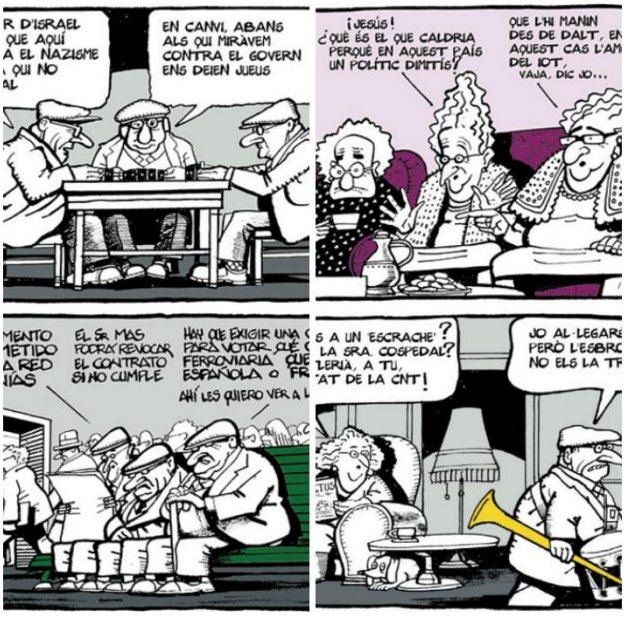

Per concloure s'ha pogut observar que la caricatura, a les vinyetes d'en Ferreres, per si sola té un significat i una importància molt rellevant. Es podria afirmar que aquest recurs dóna molta força al contingut de la vinyeta i el millor exemple d'això són les il·lustracions mudes.

Altrament, cal afegir que aquesta forma d'expressió, com és el de la caricatura, a part de tenir una gran importància en la vinyeta i tenir molta força com a contingut, també requereix un gran domini i repertori el qual el dibuixant carrega de simbolismes.

4.6 Metàfores

Un altre recurs que s'ha manifestat al llarg de l'anàlisi de les vinyetes són les metàfores. La metàfora és considerada un dels recursos literaris més importants, basada en una identificació de dos termes de característiques comunes i entre els quals hi existeix alguna semblança. A les vinyetes, les metàfores apareixen per l'ús del llenguatge i els dibuixos o il·lustracions que efectua el dibuixant.

Les vinyetes que més clarament exemplifiquen aquest recurs són les que tracten el procés sobiranista català, representades al mar juntament amb un vaixell i una barca i amb els polítics actuals. Aquestes vinyetes es remeten d'una manera reiterada a històries, poemes d'esdeveniments passats, personatges rellevants en el passat, entre d'altres, amb els quals el dibuixant estableix un símil, perquè els considera semblants.

Alguns exemples que contenen el recurs metafòric són:

En aquesta vinyeta cal destacar el vaixell on apareixen, sovint, els dirigents del Partit Popular, José María Aznar i, en aquest cas, Josep Antoni Duran i Lleida. Aquest és un vaixell de guerra en el qual hi ha una inscripció que diu: "El Temido", i aquesta fa referència al poema *Canción del Pirata* de José de Espronceda. Per tant, es pot veure amb claredat que el dibuixant relaciona dos termes els quals ell hi veu semblança, certament és una forta represàlia contra el Govern actual de Mariano Rajoy ja que els està acusant de pirates.

Per altra banda hi ha la barca petita on hi posa "Ítaca", poema escrit per Konstantinos Kavafis el qual relaciona amb el procés sobiranista català. La seva relació l'estableix amb

el viatge d'Ulisses i el camí, ple de perills i del qual Artur Mas n'ha parlat a vegades, que s'ha de dur a terme perquè Catalunya esdevingui un estat.

Altrament el mar també és un element metafòric ja que és el mitjà pel qual s'expressa la situació actual del país, generalment també al·ludit pel President Mas en declaracions.

Finalment, s'ha pogut observar que les vinyetes contenen en moltes ocasions un llenguatge metafòric en el qual el dibuixant estableix relacions de semblança segons la seva opinió i criteri. És doncs la metàfora, un recurs que permet expressar l'opinió sobre temes actuals relacionant-los amb esdeveniments o fets passats que acostumen a ser clàssics, actuals en el contingut de fons. Aquestes esdevenen el punt humorístic de la vinyeta perquè estan molt ben seleccionades.

4.7 Comparacions

L'últim recurs ha destacar és la comparació, que tot i que té semblances amb la metàfora, se centra en fets i esdeveniments reals. El dibuixant altra vegada estableix un símil entre objectes, personatges o bé fets però que en aquest cas els referents als qual es remet són reals.

Un exemple de comparació és el següent:

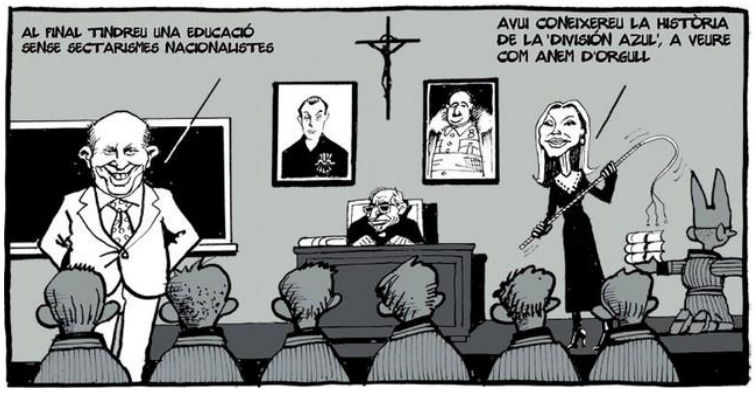

En aquesta vinyeta es fa una clara comparació amb les escoles nacionals que hi havia durant el règim franquista amb la nova reforma de la llei d'educació impulsada pel ministre Wert i recolzada pel seu partit, el Partit Popular. Aquesta llei ha creat molta polèmica ja que en la gran majoria d'aspectes que es volen reformar hi ha un retrocés perquè es considera una reforma de caràcter propi anterior a la democràcia. Per tant, el dibuixant

estableix una comparació amb la polèmica reforma de la llei d'educació que sembla presentar trets semblants a les escoles nacionals.

Amb les comparacions, igual que amb les metàfores, el dibuixant expressa l'opinió sobre temes actuals relacionant-los amb esdeveniments passats els quals creu que tenen certa semblança. Les comparacions també esdevenen el punt humorístic de la vinyeta.

5. Temes tractats en les vinyetes

Una vegada s'ha fet l'anàlisi de les vinyetes, s'ha pogut observar els diversos temes que aquestes tracten. Arribats a aquest punt, s'ha fet una classificació temàtica per veure quines han estat les notícies més importants, les que més s'han repetit i les puntuals.

La classificació de les vinyetes segons els temes tractats és la següent:

Procés sobiranista: Hi ha vint-i-tres vinyetes que fan referència al procés sobiranista català. La visió del procés en les vinyetes mostra la dificultat que hi ha per tal que aquest vagi endavant. Els diversos aspectes que s'hi fan presents són: la superioritat del Govern espanyol davant del català, la poca entesa entre els partits catalans, els impediments que posa i posarà l'Estat espanyol per evitar que Catalunya esdevingui un estat... Tots aquests impediments fan que el dibuixant presenti la vinyeta amb la metàfora de la història d'Ítaca, entenent que aquest serà un procés difícil i que el camí per assolir la independència serà llarg.

Més concretament, les vinyetes que presenten aquest tema del procés sobiranista són: 1,4,6,11,17,21,23,26,27,42,44,46,52,56,63,67,69,72,75,81,85 i 89.

D'aquestes vinyetes enumerades, cal afegir que no totes presenten la metàfora de la història d'Ítaca, sinó que estan representades de diferent manera però tracten també el procés sobiranista català.

Corrupció: La corrupció ha estat un dels altres temes tractats arran dels diversos casos destapats a l'Estat Espanyol. Els més importants són el cas Bárcenas i el cas Nóos, derivats de la trama Gürtel.

Les vinyetes referents al cas Bárcenas són: 35,45,60 i 90.

Les vinyetes referents al cas Nóos en el qual la família reial s'hi veu involucrada i caricaturitzada són: 5,13,14,30,32,40 i 66.

Per altra banda, també hi ha vinyetes referents al cas de les ITV en el qual Jordi Pujol Ferrusola s'hi ha vist imputat. Tanmateix hi ha vinyetes que tracten la corrupció en general, és a dir, es parla de diversos casos de corrupció a l'Estat.

Les vinyetes que fan referència al cas de les ITV són: 12 i 20.

Les vinyetes que fan referència a casos de corrupció en general són: 15,50,53,59,87 i 88.

El tractament que fa dels diversos casos de corrupció que s'han esmentat anteriorment, mostren una clara crítica a la impunitat en el país, ja que mai s'acaben d'aclarir del tot i la societat veu com políticament ningú assumeix les responsabilitats per afrontar aquestes estafes inadmissibles en un sistema democràtic.

Desnonaments i escraches: Els desnonaments i *escraches* han aparegut durant els primers mesos d'anàlisi pels esdeveniments produïts arran de les diverses problemàtiques amb els bancs espanyols. Aquestes vinyetes mostren una vegada més, una crítica per les acusacions de nazis que feien alguns dels polítics envers la gent que es manifestava. És aquesta una altra mostra de la difícil situació que s'està vivint al país i de l'actuació poc contundent dels polítics davant la mala praxi dels bancs que deixen en una situació d'indefensió i ruïna econòmica moltes famílies.

Les vinyetes que presenten aquesta temàtica són: 2, 16, 22, 24, 31, 62 i 65.

Llei Wert: La polèmica nova llei d'educació, LOMCE, coneguda com llei Wert, ocupa també una part important pel que fa als temes tractats d'actualitat. Les vinyetes que tracten aquesta temàtica mostren una visió crítica, d'indignació i de molèstia per la reforma que es vol fer en l'educació i que suposa un retrocés, per exemple, en l'àmbit lingüístic de Catalunya, entre moltes d'altres mesures que es volen prendre.

Les vinyetes que mostren la llei Wert són: 51,52,57,69 i 84.

Aquests temes explicats anteriorment ha estat els que més han aparegut durant al llarg de l'anàlisi de les vinyetes. Malgrat tot n'hi ha d'altres que tot i no aparèixer tant cal mencionar i són els següents:

Espionatge polític: Les tres vinyetes referents a l'espionatge polític són: 3, 8 i 76. Aquestes estan relacionades amb el cas de l'espionatge al restaurant la Camarga, en el qual la presidenta del PP català, Alícia Sánchez-Camacho, hi està involucrada.

Cas Feijóo: El cas de les imatges del President de la Xunta de Galícia amb un narcotraficant ocupa dues vinyetes que són la número 3 i la 7, en les quals es fa referència a aquestes imatges que se sumen a un escàndol més d'irresponsabilitats comeses per polítics, que no dimiteixen.

Terrorisme internacional i guerra de Síria: Cal destacar també l'aparició de vinyetes que tracten temes a nivell internacional. A causa del conflicte sirià hi ha il·lustracions que mostren aquesta realitat i en les quals sovint es critica les actuacions del govern dels Estats Units. Aquestes vinyetes són: 19 i la 38.

Rouco Varela i PP: Les vinyetes número 25, 51 i 58 mostren la influència que té el cardenal Rouco Varela en els idearis del PP, és a dir, la influència en algunes lleis que ha aprovat el Partit Popular en els últims temps com per exemple, l'avortament. Es presenta a Rouco Varela com un personatge molt conservador en excés i amb un posat poc agradós o fins i tot, feréstec. Representa el sector de l'Església menys dialogant i més tancat.

"Mobilitat exterior": Hi ha tres vinyetes que tracten les polèmiques declaracions de la Ministra Fàtima Báñez sobre el fet que molta gent preparada, i sobretot jove, ha de marxar del país en busca de millores laborals. Aquestes són: 29, 61 i 79. Hi ha una visió crítica, però sobretot irònica pel que fa a les declaracions, ja que no justifiquen el clar i veritable motiu pel qual moltes persones es veuen obligades a marxar del país, que és la manca d'oportunitats, i l'abús d'eufemismes per part de la classe política.

Retallades i austeritat: També hi ha vinyetes que tracten les retallades i les mesures d'austeritat preses pels governs per tal de flexibilitzar i complir amb el dèficit. Sovint aquestes mesures han provocat conflictes i sobretot un malestar social important. A partir de les vinyetes que il·lustren aquesta temàtica es pot veure la forta crítica per aquestes mesures adoptades, en les quals es vol mostrar la mala gestió que estan fent els governs de la crisi. Les vinyetes són: 33,34,43,48,70 i 73.

PSC-PSOE: Les relacions entre PSC i PSOE han aparegut durant el procés d'anàlisi, amb les vinyetes que il·lustren aquestes relacions expressen la visió que té la societat envers aquests dos partits que es mostren indecisos i que no s'acaben de definir molt clarament la seva posició sobre certs esdeveniments o fets. Les vinyetes són: 46, 67, 78 i 91.

Gibraltar: Durant aquest període analitzat hi va haver un conflicte entre el Govern Espanyol i el Britànic sobre Gibraltar. En les vinyetes que apareix aquesta temàtica es vol mostrar d'una manera irònica i ridícula aquest conflicte que, per altra banda, és recurrent a la història. Les vinyetes són les següents: 64 i 75.

Notícies puntuals: A més a més, de les vinyetes classificades per temàtiques, n'hi ha d'altres que corresponen a notícies puntuals les quals han tingut ressò però en un dia o moment concret. Unes tracten sobre l'ex president José María Aznar i la seva família o bé sobre uns porcs senglars que es van trobar a la ciutat de Barcelona... En resum, tot un recull de notícies puntuals que tenen importància, però en el moment determinat en què es coneixen. Aquestes notícies puntuals són les següents:

8, 9, 10, 18, 36, 37, 39, 41, 44, 47, 49, 51, 54, 55, 64, 68, 69, 71, 73, 74, 77, 80, 82, 86 i 91.

En definitiva, aquesta classificació de totes les vinyetes analitzades ha servit per poder veure amb més claredat quins han estat els temes d'actualitat més tractats per Ferreres i s'ha pogut observar que aquells de més rellevància són el procés sobiranista i la corrupció; actualment són temes que han tingut i continuen tenint un fort ressò a nivell social. No obstant, els altres aspectes de la realitat tractats també són rellevants, ja que són actuals i es corresponen amb la situació de crisis que s'està vivint.

6. Conclusió

En el present treball s'han estudiat i analitzat les vinyetes satíriques publicades a *El Periódico* durant tres mesos per Miquel Ferreres. Al llarg del procés d'anàlisi s'han tingut en compte quatre aspectes: la iconografia, iconologia, el text escrit i la contextualització, per tal de poder observar, valorar i determinar quins dels molts recursos gràfics s'hi utilitzen i per tant veure cadascun dels elements que conté una vinyeta satírica.

La conclusió a la qual s'ha arribat és que la vinyeta es pot considerar com a un gènere periodístic més. A través de l'anàlisi formal i dels continguts treballats en cada vinyeta, s'han pogut observar diversos recursos gràfics que li donen sentit i significat, com per exemple: el color, la caricatura, les metàfores, comparacions, referents religiosos entre altres. Tot aquest seguit de recursos han permès determinar un llenguatge periodístic diferent, és a dir, un llenguatge propi, basat en la imatge, d'aquest gènere que és diferent als altres. Amb tot, l'anàlisi fet i amb la valoració i determinació dels recursos que configuren una vinyeta s'ha pogut també comprovar com en un gènere periodístic hi tenen cabuda una gran varietat de recursos que ajuden a fer que una vinyeta sigui elaborada i a dotar-la d'aquest llenguatge propi i alhora peculiar, que pot semblar superflu però que realment no ho és. Altrament, s'ha pogut veure que darrere de cada vinyeta hi ha molta feina creativa per part del dibuixant, tant pel que fa a l'hora de dibuixar com per l'esforç de crear la sàtira i de fer present l'opinió que es té sobre el tema.

Així doncs, després d'un anàlisi exhaustiu i d'un aprofundiment en tots els recursos extrets, es pot afirmar que les vinyetes sí són un gènere periodístic però que alhora presenta peculiaritats respecte els altres gèneres ja que és mixt, utilitza un llenguatge propi, uns recursos gràfics també propis i característics de la il·lustració i també s'ha pogut veure que el dibuixant Miquel Ferreres té el seu propi estil; és a dir, la manera de dibuixar i els recursos que utilitza diferencien les seves il·lustracions d'altres dibuixants. Aquest últim apunt sobre el llenguatge propi del dibuixant no és una qüestió que es va plantejar al principi, quan encara no es coneixia la temàtica amb profunditat, sinó que en el decurs del treball i durant l'anàlisi s'ha pogut constatar que cada dibuixant gràfic té el seu propi llenguatge i que segueixen uns criteris propis a l'hora de crear i dibuixar les vinyetes.

Tot el que s'ha explicat anteriorment, és a dir, de l'anàlisi exhaustiu de les vinyetes i l'aprofundiment en els recursos ha permès respondre satisfactòriament la pregunta inicial

i assolir els objectius previstos en les hipòtesis o qüestions inicials. Les fites proposades s'han superat ja que a més a més de respondre les hipòtesis plantejades també s'ha pogut veure més aspectes dels que es pensaven en un primer moment. És a dir, durant aquests mesos de treballar les vinyetes s'hi ha trobat una gran quantitat d'informació que, a primer cop d'ull pot passar per alt. Per tant, s'ha pogut arribar allà on es volia i a confirmar les hipòtesis plantejades de si es podia considerar la vinyeta com un gènere periodístic més i així ha sigut gràcies a la metodologia d'estudi que s'ha emprat.

Tanmateix, durant els mesos de treball m'he plantejat si seria possible establir contacte amb el dibuixant en qüestió, Miquel Ferreres, però aquesta no ha estat una tasca fàcil ja que no es va poder trobar cap correu de contacte. Tot i aquest fet el treball no se'n ha vist ressentit ja que s'ha pogut completar perfectament, però sí que hagués resultat molt interessant poder, si més no, fer-li una entrevista i conèixer el seu punt de vista sobre alguns aspectes de la seva obra.

Aquest no és un treball que es pugui donar per acabat ja que encara es pot treballar i investigar més sobre la il·lustració com a gènere periodístic. En uns estudis més avançats aquest es podria tornar a reprendre però partint d'una altra visió. És a dir, com que les temàtiques representades són molt amplies es podria enfocar el treball des de diversos punts de vista, com per exemple: un estudi més exhaustiu dels temes, fer comparacions d'artistes gràfics de diversos mitjans, fer un estudi més a nivell internacional, és a dir, comparar i veure com es treballa aquest gènere en altres països, fer un estudi de com ha evolucionat el gènere fins ara... Aquests són uns possibles treballs de cara al futur i que tractin la mateixa temàtica, el gènere periodístic de la vinyeta. Per tant, hi ha moltes altres possibilitats de continuar en la línia d'aquest treball i seguir investigant sobre un gènere periodístic que continua tenint vigència en els nostres dies i el qual es pot considerar important pel seguiment que té en els diversos mitjans escrits.

Aquest ha estat un treball molt útil el qual m'ha permès conèixer sobre un gènere periodístic quasi desconegut del qual he pogut veure que és molt interessant i al mateix temps important dins del món de la comunicació i la informació per la manera com aquestes hi són presents. La gran varietat de recursos emprats han servit per adonar-me de la gran complexitat que suposa l'elaboració d'una vinyeta i el gran esforç i dedicació que cal per a fer-les. Tanmateix la manera d'expressar l'opinió mitjançant l'humor m'ha

servit per veure com n'és de necessari en aquests moments difícils i que tot i passar-ho malament, les vinyetes aconsegueixen treure un somriure al lector. Per tant, l'humor és un element essencial d'aquest gènere i sobretot pot ser un bàlsam en el nostre dia a dia.

Per últim, ja des d'una reflexió més personal, aquest treball m'ha aportat ser més pacient i a treballar les coses amb cura. Tanmateix m'ha servit per veure com amb la creativitat es poden dur a terme moltes coses, en aquest cas entretenir però alhora informar d'una manera divertida. També m'ha resultat útil perquè he conegut un gènere periodístic pràcticament desconegut per a mi i que al treballar-lo durant mesos d'una manera exhaustiva m'ha permès conèixer-lo a fons i a més a més a saber veure de quantes maneres es pot informar i com es percep la informació depenent del tractament que se'n fa. També m'ha suposat posar-me al dia, com si llegís el diari a fons, en temes dels que havia sentit parlat, però no havia seguit de manera especial i que m'han ajudat a entendre millor la dificultat del moments que estem vivint i els neguits i preocupacions del moltes persones.

Finalment, només em resta agrair a Carlos Escuin, dibuixant de la revista *El Jueves* per l'entrevista que m'ha servit de molta ajuda a l'hora d'elaborar les conclusions del meu treball i a la meva tutora, Núria Costa, per la seva ajuda, el seu consell, dedicació i sobretot per la seva paciència.

7. Referències bibliogràfiques

Pàgines web consultades:

1. www.acontravent.cat
2. www.definición.es
3. www.elperiodico.com
4. www.emparedart.blogspot.com
5. www.enciclopedia.cat
6. www.enciclopedia_universal.esacademic.com
7. www.es.thefreedictionary.com
8. www.humoralart.com
9. www.llibertat.cat
10. www.matapuces.blogspot.com
11. www.psoe.es
12. www.sildeshare.net
13. www.sinalefa2.wordpress.com
14. www.socialistes.cat
15. www.sociedad.elpais.com
16. www.topobiografies.cat
17. www.villaweb.cat
18. www.walkin.voc.edu
19. www.wikipedia.org

Enciclopèdia consultada:

1. VARIS COL·LABORADORS. Novembre de 1977 (primera edició), *Història gràfica de Catalunya (vol. I).* Barcelona: editorial Edmon Vallès.